

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТУ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІНСТИТУТ КОМП'ЮТЕРНИХ СИСТЕМ

МАТЕРІАЛИ ДЕВ'ЯТОЇ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНІХ

ПРИСВЯЧЕНА 55-РІЧЧЮ
ІНСТИТУТУ КОМП'ЮТЕРНИХ СИСТЕМ

“Сучасні інформаційні технології 2019”

“Modern Information Technology 2019”

NetCracker®

23-24 травня

Одеса
«Екологія»
2019

УДК 681.5.015.7

НЕПАРАМЕТРИЧНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОБ'ЄКТА УПРАВЛІННЯ

Посохов Д. О.

д.т.н., професор каф. КСУ Павленко В. Д.

Одеський Національний Політехнічний Університет, УКРАЇНА

АНОТАЦІЯ. Розглядається метод непараметричної ідентифікації лінійних об'єктів управління у вигляді імпульсної перехідної функції за даними експерименту "вхід-вихід" з урахуванням похибок вимірювань. Досліджується ефективність застосування методу регуляризації некоректних задач А.М. Тихонова в процедурі ідентифікації.

Вступ. Розв'язок завдань управління, як у технічних, так і в інших областях людської діяльності тісно пов'язане з питаннями математичного моделювання, тобто з побудовою моделі і вивченням на ній закономірностей функціонування об'єкта. Без знання з достатньою точністю характеристик і параметрів (математичної моделі) складного об'єкта неможливо організувати якісне управління ним.

Для об'єктів, щодо яких відсутня яка-небудь апріорна інформація (об'єктів типу "чорний ящик"), використовуються методи непараметричної ідентифікації [1]. Основою для створення моделі досліджуваного об'єкта служать результати вимірів вхідних і вихідних змінних об'єкта, і розв'язок задачі ідентифікації пов'язаний з одержанням цих експериментальних даних і їх обробкою з урахуванням шумів вимірів. При цьому визначаються дискретні значення динамічних характеристик в скінченному числі точок, шляхом подачі спеціальних пробних сигналів заданої форми (активний експеримент) або визначаються рішення відповідних рівнянь статистичної динаміки (пасивний експеримент) [1]. У цьому випадку використання традиційних детермінованих підходів і кореляційної теорії може не привести до цілі через некоректність постановки задачі.

Метою роботи є дослідження ефективності застосування методу регуляризації некоректних задач А.М. Тихонова [2] при непараметричній ідентифікації лінійного динамічного об'єкта управління за даними експериментів "вхід-вихід" з урахуванням шумів вимірів.

Основна частина роботи. Необхідно побудувати лінійну математичну модель об'єкта управління у вигляді імпульсної перехідної функції $w(t)$, тобто визначити сукупність значень $w_i = w(i\Delta t)$, $i = 0, 1, \dots, N$ на заданій рівномірній сітці за часом із кроком Δt , на підставі даних експерименту "вхід-вихід".

Вихідний сигнал лінійної динамічної системи $y(t)$ можна визначити за допомогою інтеграла згортки вхідного сигналу $x(t)$ і імпульсної перехідної функції системи $w(t)$:

$$y(t) = \int_0^{\infty} w(t - \tau)x(\tau)d\tau \quad (1)$$

Задача ідентифікації (зворотна задача) полягає в тому, щоб знайти імпульсну перехідну функцію $w(t)$, тобто розв'язати інтегральне рівняння (1), коли вхідний $x(t)$ і вихідний $y(t)$ сигнали відомі. Цю задачу будемо розв'язувати для зашумленого сигналу $z(t) = y(t) + n(t)$, де $n(t)$ – перешкода. Зворотна задача може бути вирішена з використанням перетворення Фур'є. Відомо, що комплексні функції $Z(j\omega)$, $X(j\omega)$ і $W(j\omega)$, що є Фур'є-образами відповідно функцій $z(t)$, $x(t)$, $w(t)$, зв'язані між собою наступним співвідношенням:

$$W(j\omega) = \frac{Z(j\omega)X^*(j\omega)}{X^2(\omega)}, \quad (2)$$

де $X^2(\omega) = X(j\omega)X^*(j\omega)$, $X^*(j\omega)$ – функція сполучена з $X(j\omega)$. Імпульсна перехідна функція $w(t)$ визначається за допомогою зворотного перетворення Фур'є від $W(j\omega)$ (2).

Стійкість обчислювального процесу процедури ідентифікації забезпечується використанням методу регуляризації [2]. При цьому гарантується необхідна гладкість розв'язку

і рішення отримується з тою саме точністю, з якою здійснені виміри. В цьому випадку Фур'є-образ функції $w(t)$ визначається зі співвідношення:

$$W(j\omega) = \frac{Z(j\omega)X^*(j\omega)}{X^2(\omega) + \alpha M(\omega)}, \quad (3)$$

де $\alpha > 0$ – параметр регуляризації;

$$M(\omega) = \sum_{k=0}^p q_k \omega^{2k}, q_k \geq 0 \quad (4)$$

– додатна функція, що забезпечує регуляризацію p -го порядку.

При обчисленні оцінки $\hat{w}(t)$ з використанням методу регуляризації (3) функція $M(\omega_i)$ розраховується за формулою:

$$M(\omega_i) = 1 + \left(\frac{2}{\Delta t} \sin \frac{\pi(i-1)}{N} \right)^2, \quad i = 1, 2, \dots, N. \quad (5)$$

При реалізації даного алгоритму параметр регуляризації α вибирають досить малим з аналізу наявної інформації про похибки вхідних даних і похибки обчислень. Практично підходяще значення параметра регуляризації визначають найчастіше шляхом вибору, тобто багаторазовим обчисленнями $\hat{w}_\alpha(t_i)$ для різних значень α . На практиці зручним є спосіб визначення квазіоптимального значення параметра $\alpha = \alpha_{кв}$, тобто в якості α вибирається значення $\alpha_{кв} = \alpha_k, k=1, 2, \dots$, для якого

$$\left\| \hat{w}_{\alpha_{k+1}} - \hat{w}_{\alpha_k} \right\| \rightarrow \min. \quad (6)$$

Результати комп'ютерного моделювання процесу непараметричної ідентифікації представлено на рис.1 – без регуляризації, та рис.2 – із застосуванням регуляризації при $\alpha=3,1e^{-4}$.

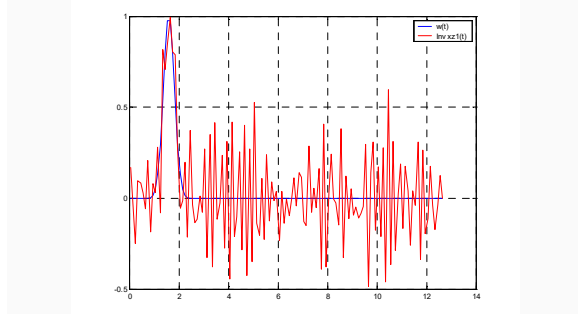

Рисунок 1 – Графіки функцій $w(t)$ та $\hat{w}(t)$, обчисленої при похибках вимірювань відгуків $\sigma=10\%$ без застосування регуляризації

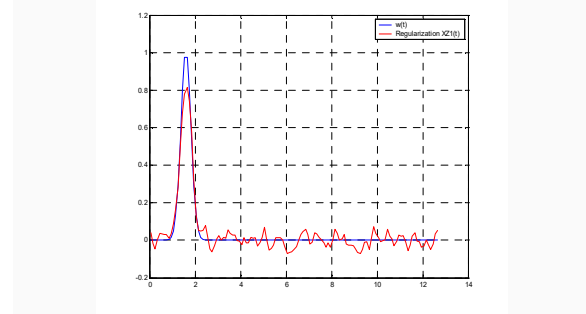

Рисунок 2 – Графіки функцій $w(t)$ та $\hat{w}(t)$, обчисленої із застосуванням регуляризації при $\alpha=3,1e^{-4}$

Висновок. Проведені дослідження показали, що за умови наявності шумів неможливо отримати достовірну імпульсну перехідну характеристику. Ця проблема вирішується застосуванням методу регуляризації некоректних задач А.М. Тихонова. У відмінність від методу усереднення тут не потрібно багаторазового повторення експерименту. Воно замінюється багаторазовим обчисленням імпульсної перехідної функції при пошуку параметра регуляризації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пупков К.А., Егунов Н.Д. Методы классической и современной теории автоматического управления. Статистическая динамика и идентификация систем автоматического управления: Учебник для ВУЗов. В 5 тт. Т. 2, 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Изд-во МГТУ им. Н.Э. Баумана, 2004. – 638 с.
2. Павленко С. В., Павленко В. Д. Регуляризация процедуры идентификации нелинейных систем в виде моделей Вольтерры [Электронный ресурс] // Идентификация систем и задачи управления: Труды X Международной конференции SICPRO'15, Москва 26-29 января 2015 г., Ин-т проблем управления им. В. А. Трапезникова РАН. – М.: ИПУ РАН, 2015. – С. 230-238. – ISBN 978-5-91450-162-1.